

נושא המבחן: הפתגם

ד"ר אליעזר פאפו

מונוגרפיות (יש לבחור במונוגרפיה אחת בלבד)

גלית חזן-רוקם, אדם לאדם גשר – פתגמים של יהודי גורגיה בישראל, 1993.
תמר אלכסנדר, מילים משביעות מלחם: לחקר הפתגם הספרדי-יהודי, ירושלים ובאר שבע תשס"ד.
תמר אלכסנדר ויעקב בן-טולילה, מילה בשעתה זהב מעלתה: הפתגם הספרדי-יהודי בצפון מרוקו, ירושלים תשס"ח.

מאמרים:

דינה שטיין, "על המימרה" מתוך: דינה שטיין, מימרה, מגיה, מיתוס – פרקי רבי אליעזר לאור מחקר הספרות העממית, 2005, 32-44.
חבצלת (זלק) לורברבוים, "יודע צדיק", או: הפתגם כמפתח פרשני באגדה תלמודית", מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי כד-כה (תשסו-תשסז), עמ' 87-108.
מיכל הלד, על פתגמים אישיים או אידיו-פתגמים, בתוך: בואי אספר לך – עיון רב-תחומי בסיפורים אישיים של מספרות עממיות דוברות ספרדית-יהודית (לאדינו), 2009, 198-218 [כולל עיון בסיפורים ופתגמים].
אילנה רוזן, "יהודי מוצא עצה – קריאה בסיפור החיים ובפתגמים של ישראלי יוצא טרנסילבניה על חייו ברומניה הקומוניסטית", מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי 28, עמ' 631-649 [כולל עיון בסיפורים ובפתגמים].
גלית חזן-רוקם, "הפתגם כמפתח למורכבות עלילתית", מחקרים באגדה ובפולקלור יהודי 7, 1983, עמ' 367 – 397.
חבצלת (זלק) לורברבוים, "כוחו של פתגם: לתפקידו של פתגם בסיפור עגנוני", בתוך הגר סלמון ואביגדור שנאן (עורכים), מרקמים: תרבות, ספרות, פולקלור לגלית חזן-רוקם, מאגנס, ירושלים, תשע"ג, עמ' 503 – 515.

קבצי פתגמים (אפשר להתמקד בקובץ אחד, לבחירת התלמיד/ה)

אברהם שטאל, פתגמי עדות ישראל, עם עובד, 1975.
אריה אלקלעי, אמרות ופתגמים של יהודי ספרד, ירושלים תשמ"ד.
יצחק מוסקונה, פניני ספרד: אלפיים פתגמים מאוצר החכמה של יהודי ספרד, תל אביב תשמ"ב.
בן-ציון אלקלעי ויחיאל קארה, פניני ערב, 1993.
יצחק יהודה, משל ערב, ירושלים 1932.
יצחק אבישור, הפתגם העממי של יהודי עיראק: כתב-יד ודפוסים של קובץ פתגמים בערבית-יהודית (קצת אהל אלמל) / יוצא לאור במקור ובתרגום עברי בלויית מבוא ופירוש, הפקולטה למדעי הרוח - אוניברסיטת חיפה, חיפה 1997.

פתגם בסיפור עממי, דוגמאות:

דב נוי, (עיון בסיפור ובו פתגם) "אל תוריש בחיים – פן תיוורש", בתוך חיה בר יצחק עדית פינטל-גינזבורג (עורכות): כוחו של סיפור: ספר היובל לאסע"י, אוניברסיטת חיפה, חיפה 2008, עמ' 411-419.

גלית חזן-רוקם, (עיון בסיפור ובו פתגם) "מידת הנשים כפלים", בתוך חיה בר יצחק עדית פינטל-גינזבורג (עורכות): **כוחו של סיפור: ספר היובל לאסע"י**, אוניברסיטת חיפה, חיפה 220-223.

רוני כוכבי ויורם מירון, (עיון בסיפור ובו פתגם) "כבד את אורחך גם אם הוא קבצן", בתוך חיה בר יצחק עדית פינטל-גינזבורג (עורכות): **כוחו של סיפור: ספר היובל לאסע"י**, אוניברסיטת חיפה, חיפה 2008, 448-463.

פתגם כאסטרטגיה פואטית בספרות כתובה, דוגמאות:

עליזה אלרואי, **מראות מצחיקות** (הרומן כולו)

מיגל דה סרוואנטס סאַן־דֶ'ה, **דון קיחוטה**, (תרגום ביאטריס סקרויסקי-לנדאו ולואיס לנדאו), הקיבוץ המאוחד, 1994. כרך א, עמ' 142 – 145; כרך ב, עמ' 32 – 35; 240 – 244.